

WOORDENSCHAT

Consolideren

Praktische handvatten voor het taalles- en rekenonderwijs zoals deze Kwaliteitskaart zijn te vinden op www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl.

De rubriek 'implementatiekoffer' bevat alle informatie en handreikingen die in het kader van de Kwaliteitsagenda Primair Onderwijs worden ontwikkeld om het onderwijs in de basisvaardigheden te verbeteren.

AANDACHTSPUNTEN – Consolideren

De leerkracht verduidelijkt woorden en betekenissen

1. voorbereken
2. semantiseren
- 3. consolideren**
4. controleren

Een taalkundige onderzoeker heeft het eens zo gezegd: 'Als je er zeker van wilt zijn dat leerlingen woorden vergeten, dan moet je een woord één keer aanbieden en er daarna niet meer op terugkomen'. Consolideren is een noodzakelijke stap binnen de viertakt. Het gaat om herhalen, herhalen en nog eens, herhalen met veel variatie binnen verschillende contexten. De bedoeling is dat woorden en betekenissen net zo lang geconsolideerd worden tot de kinderen de woorden kennen. Zo kan een leerling de uitgelegde woorden stevig verankeren in het netwerk van zijn woordenschat. Het consolideren van nieuw aangeboden woorden en betekenissen komt in de huidige praktijk van het onderwijs vaak nog veel te weinig aan bod. Dat is zonde: consolideren is je (leer)winst binnenhalen! Gelukkig beschikken leerlingen over een geweldig, aangeboren woordleermechanisme waarmee ze woorden en betekenissen snel onthouden als ze voldoende vaak zijn langs gekomen.

Om genoeg en gevarieerd te kunnen herhalen is het van belang dat leerkrachten:

- A. beschikken over een uitgebreid repertoire aan spelletjes en werkvormen¹;
- B. de net uitgelegde woorden vaak terug laten komen in hun eigen taalgebruik;
- C. een woordmuur maken waar leerlingen van afkijken tijdens het consolideren.

De kern van het consolideren is dus zo veel mogelijk, op verschillende manieren en op allerlei momenten de aangeboden woorden en de betekenissen herhalen. Bijvoorbeeld: de woorden 'vooraan', 'in het midden' en 'achteraan' kunnen dagelijks meerdere keren in de normale klasseninteractie tijdens de werk- en speelactiviteiten terugkomen. Ook verlaten de leerlingen een paar dagen

¹ Zie de consolideeractiviteiten in het praktijkboek *Met Woorden in de Weer en de kaart: Woordenschatspelletjes*.

achter elkaar de klas in een rij waarin de leerkracht steeds aangeeft wie waar staat. De leerkracht die het woord 'orkaan' en 'briesje' wil consolideren zegt als grapje op het moment dat de kinderen binnenrennen: 'jullie komen als een orkaan binnen, zo'n hele harde storm, dit lijkt echt een orkaan. We gaan nog een keer naar de gang en dan komen jullie rustig binnen, zoals een briesje, een heel rustig windje.'

Naast dit soort slimme vanzelfsprekende herhaling in de klasseninteractie zijn er de geplande consolideeroefeningen. Denk niet aan ingewikkelde, tijdrovende activiteiten. Het zijn vaak korte en speelse 5-minuten activiteiten die als een vrolijk intermezzo in de dagelijkse gang van zaken worden ingebed. Deze korte woordactiviteiten doorbreken even de sleur van alledag. Je doet ze na een moeilijke rekenles of net voor de pauze.

Voorbeelden van 5-minuten oefeningen zijn: een te leren woord raden op basis van een omschrijving ... of ... een te leren woord laten doorfluisteren en er daarna allemaal een tekeningetje van maken of ... rugtekenen of -schrijven en dan het woord raden ... of ... een woord achterstevoren laten opschrijven en dan laten raden. Met quizen, galgje en allerlei andere kleine, aantrekkelijke consolideeroefeningen kun je alle woorden van de week herhalen. In het speellokaal of bij bewegingsonderwijs kun je woorden met fysieke spelletjes inoefenen, bijvoorbeeld door middel van woordenschattikkertje of een woordenschatvariatie op ren-je-rot.

Vanzelfsprekend worden de aangeboden woorden/betekenisjes ook 'meegenomen' in andere, reguliere onderwijsactiviteiten. Bijvoorbeeld bij luisteren-en-spreken: één kind neemt een woord van de woordmuur in gedachten, een ander kind moet in 5 vragen erachter zien te komen welk woord het is. Bij muziek: maak in kleine groepjes een rap of schrijf een nieuwe tekst (met daarin de te consolideren woorden) op een bekend wijsje. Bij creatief schrijven: als ik een .... was dan zou ik .....

Het is van belang dat kinderen steeds kunnen terugkijken naar de woorden en de bijbehorende betekenisjes. Anders is het geen herhaling, maar een toetsing. De woordmuur is bij het consolideren dus van groot belang.

Leerlingen moeten kunnen 'spieken' tijdens het consolideren. De woordmuur is hierbij onmisbaar. Kinderen kunnen er steeds naar kijken als ze de woorden inoefenen. Bij het consolideren is het immers, net als bij semantiseren belangrijk dat alle kinderen enthousiast blijven voor het leren van de woorden. Dat bereik je door speelse opdrachten te geven waarbij alle kinderen de gelegenheid krijgen om te scoren. De traditionele invuloefeningetjes uit de oude taalmethodes, waar de zwakste kinderen steeds weer de meeste rode strepen te verwerken krijgen, zijn niet de meest inspirerende. Ze kunnen aantrekkelijker gemaakt worden door er een quiz, een spelletje met een tijdslimiet, of er een duo-activiteit van te maken. Benadruk de vooruitgang en de groei en confronteer de kinderen niet continu met fouten. Laat ze naar hartelust afkijken op de woordmuur: elke keer dat een kind de woordmuur afzoekt, krijgt het weer even alle woorden in beeld. Het ouderwetse invullesje kan dan prima als schriftelijke consolideeroefening aan bod komen: als de woorden zijn uitgelegd en teruggelaten mogen worden op de vellen in de klas, kan het een spannend zoekspelletje worden.

Bij consolideren zijn de volgende kwaliteitscriteria van belang:

- A. er wordt net zolang herhaald totdat alle kinderen het woord en de betekenis kennen.
  - B. bij het consolideren worden woorden én betekenisjes veel, gevarieerd en speels herhaald.
- Bij het consolideren zijn de woorden en betekenisjes zichtbaar in de klas aanwezig op de woordmuur.

Colofon

De Kwaliteitskaart *Woordenschat Consolideren (november 2009)* is samengesteld door Dirkje van der Nulft en Marianne Verhallen en is een uitgave van Projectbureau Kwaliteit. Het Projectbureau Kwaliteit draagt zorg voor de uitvoering van de Kwaliteitsagenda PO Scholen voor morgen. Dit gebeurt onder verantwoordelijkheid van de PO Raad.